

Jaarverslag 2023

Nationaal Programma RES



Voorwoord

Voor u ligt de jaarrapportage van 2023 van het NP RES. In deze rapportage kijken we terug op het jaar 2023 en scheppen we een beeld van de activiteiten die het NP RES in dat jaar heeft uitgevoerd

2023 was een enerverend jaar. De transitie is volop gaande en verloopt disruptief. We worden telkens overvallen, niemand heeft het overzicht. Dit is logisch omdat we in de overgang zitten van systemen, rollen, technieken, spelers, etc. Door acute problemen zoals netcongestie, wordt de aandacht getrokken naar het in staat blijven om iedereen van energie te blijven voorzien. Regionaal zien we dat we gaan van opstellen van ambitie naar concretisering en uitvoering van ambitie. Diversiteit tussen regio's groeit, sommige veel ambitie, anderen minder. Sommige al projecten gerealiseerd anderen staan nog aan het begin (Zie ook [PBL RES monitor 2023](#)).

Nieuwe gemeente-, provincie- en waterschapsbestuurders en ambtenaren moeten zich de RES manier van werken en de genomen besluiten eigen maken én waarmaken. Dat vraagt veel aandacht. Het doel 35 TWh blijft haalbaar, 55 TWh raakt uit beeld door onder meer landelijke wet-, regelgeving en beleid en netcongestie, maar ook maatschappelijke spanning, gebrek aan bestuurlijk draagvlak, geen prioriteit krijgen in pMiek of het verder beperken van wind en zon op land.

Opwek is inmiddels echt niet meer los te zien van vraag (woningbouw, bedrijventerreinen, mobiliteit,..), opslag, uitbreiding infrastructuur, besparing en de warmtetransitie. Verbreding van de regionale RES-tafel met deze onderwerpen vindt van onderop op veel plekken plaats. Niet zoals dit ook vanuit integraal programmeren en warmte gebeurt.

De spanning in de samenwerking neemt op verschillende plekken toe tussen bijvoorbeeld gemeenten en provincies, o.a. vanwege de eigen belangen voor 'thuis' in raden en/of staten. Maar ook doordat provincies nieuwe taken en verantwoordelijkheid hebben gekregen m.b.t. het programmeren en prioriteren van energie-infrastructuur op regionale schaal (LAN met o.a. integraal programmeren, pMIEK en energievisie). Hiervoor zijn Energyboards in het leven geroepen voor afstemming tussen overheden en netbeheerders waarin de provincies vanuit een andere rol opereren. Soms worden de Energyboard opgebouwd naast de RES-structuur maar soms wordt ook juist gebruik gemaakt van de RES -structuur. Dat laatste gebeurt ook wel voor Warmte: op die manier wordt gepoogd onderwerpen samen te brengen en teveel (bestuurlijke) drukte te voorkomen.

Landelijk zijn er veel nieuwe Nationale Programma's, beleidskaders (NPE) en agenda's bij gekomen in de afgelopen jaren, ook op het energiesysteem. Denk aan NPLW, LAN, actieagenda laagspanning en

Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen. Die raken allemaal in meer of minder mate het werken in de RES.

De veelheid aan programma's maakt het een uitdaging elkaar in de regio vast te houden (op inhoud, proces en relatie), en gezamenlijk de ingezette beweging gaande te houden.

We zien dat er in 2023 – ondanks de uitdagingen die een transitie nu eenmaal met zich meebrengt - weer hard is gewerkt in de regio's om stappen te zetten richting het doel voor 2030. De focus van het NP RES lag hierbij op het ondersteunen van de regio's in het tot uitvoer brengen van hun plannen én op het verbinden van de RES met andere programma's op het terrein van energie-infrastructuur en ruimte op nationaal niveau. We gaan in 2024 weer hard aan de slag om de RES naar een succesvolle volgende fase te begeleiden.

Dit jaarverslag geeft een beeld van de gebeurtenissen en werkzaamheden. Mocht u hierover nog vragen hebben, dan verschaffen wij u uiteraard graag meer informatie.

Met hartelijke groet,

Kristel Lammers

Programmadirecteur NP RES

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
1. Inhoudelijk verslag.....	5
1.1 Doelstellingen.....	5
1.2 NP RES: netwerk, team en opdrachtgevers.....	5
1.2.1 NP RES: team.....	6
1.2.2 NP RES, Programmaraad en haar opdrachtgevers.....	7
1.3 Activiteiten.....	8
1.3.1 Regio's.....	8
1.3.2 Energiesysteem.....	9
1.3.2.1 Warmte.....	10
1.3.3 Leefomgeving.....	10
1.3.4 Data en monitoring.....	12
1.3.5 Zeggenschap.....	12
1.3.6 Communicatie.....	14
1.3.6.1 Congres Regionale Energie en Lokale Warmte.....	15
1.3.6.2 Regio ondersteuning.....	15
1.3.7 Expertpool.....	15
1.3.8 Liaisons.....	16
1.3 Resultaten.....	16
1.3.1 PBL Monitor RES december 2023.....	17
1.3.2 NP RES Foto's 2023.....	17
2. Financiële verantwoording.....	18
3. Afsluitend.....	20

1. Inhoudelijk verslag

1.1 Doelstellingen

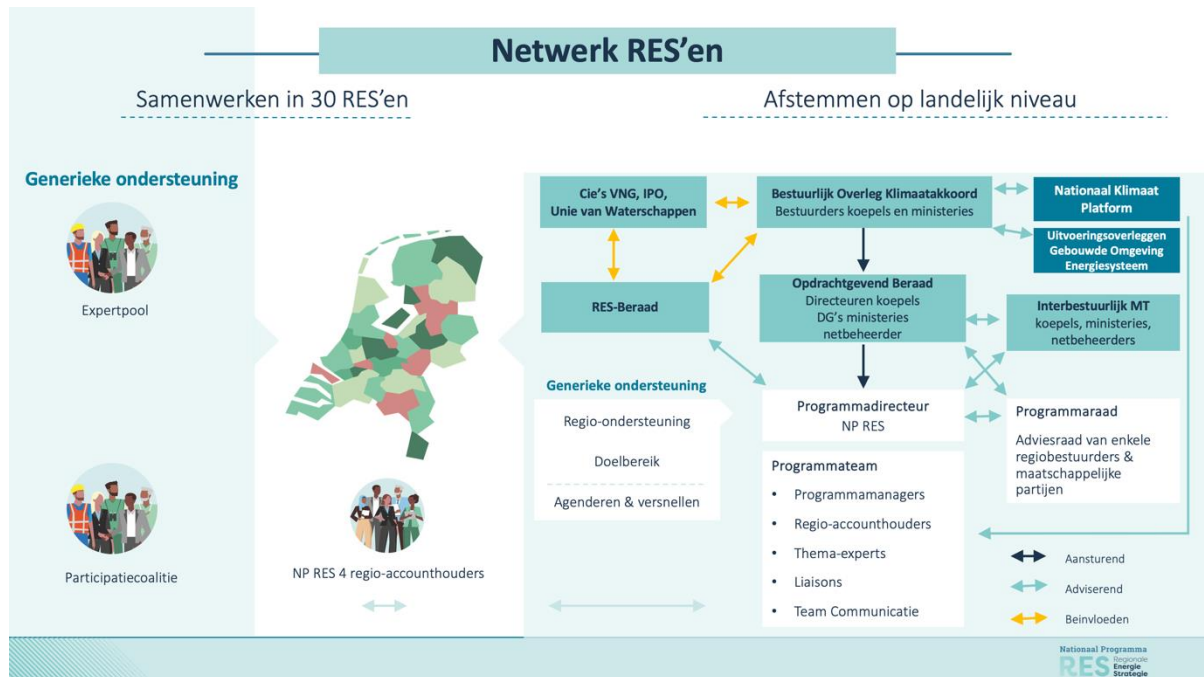
Eind 2021 is het NP RES programmaplan 2022-2025 vastgesteld waarin doelen, kaders en context van de RES in deze periode uitgebreid worden beschreven. Dit meerjarenprogrammaplan is [hier](#) te vinden op de website van NP RES.

De doelen van NP RES zijn in het Programmaplan 2022-2025 als volgt omschreven:

- Het ondersteunen van de RES-regio's - geïnitieerd door de decentrale overheden, hun koepels en het Rijk - bij de totstandkoming van gedragen RES'en en de realisatie daarvan.
- Het zorgen voor een heldere visie en duidelijke kaders m.b.t. de RES, zodat ambities van de 30 RES'en vergeleken, opgeteld en gemonitord kunnen worden in het proces naar 2030.
- Het benutten van veel voorkomende kansen en het wegnemen van belemmeringen binnen het RES-proces.
- Het verbinden van het RES-proces met gerelateerde en relevante opgaves op landelijk niveau, zodat de RES in haar context ontwikkeld wordt. Het gaat hierbij om het combineren van opgaven in de leefomgeving, zowel regionaal als landelijk.
- Het koppelen van het RES-proces aan relevante inzichten uit de wetenschap en praktijk, waardoor proactief geleerd en adaptief gewerkt kan worden.
- Het faciliteren en bevorderen van een structurele samenwerking binnen het RES-netwerk. Zowel interbestuurlijk als met netbeheerders en maatschappelijke partners. Zo blijft dit netwerk bestaan en wordt het versterkt, waardoor de RES-gemeenschap zoals die nu is opgebouwd, groeit.

1.2 NP RES: netwerk, team en opdrachtgevers

Ook afgelopen jaar was er veel afstemming tussen de verschillende organisaties. Bestaande relaties zijn verdiept en nieuwe verbindingen zijn gelegd zoals met Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) en de warmtecoördinatoren. Nieuwe provincie- en waterschapsbestuurders en volksvertegenwoordigers zijn verwelkomd. Het contact, het kennisdelen en het uitwisselen van ervaringen krijgt steeds meer diepgang en versnelling. We ervaren waardering en betrokkenheid vanuit de regio's, het brede netwerk en bij de opdrachtgevers voor de RES manier van werken: samenwerken vanuit gelijkwaardigheid vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid aan de gezamenlijke opgave.



Figuur 1: Het netwerk rond de RES'en in beeld gebracht

Naast intensief contact met alle partners in de regio's, heeft NP RES contact met landelijke partijen zoals EnergieSamen, Netbeheer Nederland (NBNL), De Natuur en Milieufederatie (NMF), Commissie mer, Participatiecoalitie maar ook andere (nationale) programma's zoals MooiNL, Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB), NPLW, Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) en de werkgroep Integraal Programmeren. De afstemming en samenwerking met het Nationaal Klimaatplatform verloopt plezierig.

1.2.1 NP RES: team

Ook in 2023 waren er enkele wisselingen in het team. De sfeer is nog steeds goed, warm, professioneel, betrokken, energiek en positief. Door een zo goed mogelijke 'onboarding' en regelmatige teamsessies werken we eraan de banden in het team sterk te maken en te houden.

In het eerste kwartaal zagen we het vertrek uit ons MT van zowel Karen Arpad als van Anne Melchers. Gelukkig hebben we met Peter Derk Wekx een stevig ervaren manager en prettig collega erbij gekregen.

We hadden te maken met een aantal kortdurende ziekten, met name in het team communicatie. Dat maakte het soms lastig om alles te doen wat we ons hadden voorgenomen.

Ook bij de liaisons is best wel wat verloop gedurende het jaar geweest. Eind 2023 zijn er vacatures bij Unie van Waterschappen en BZK.

1.2.2 NP RES, Programmaraad en haar opdrachtgevers

De band met de opdrachtgevers is goed, ook al zagen we daar ook wisselingen in OGB en IMT. Het is dit jaar weer gelukt om in gezamenlijkheid uitdagingen aan te gaan en te zoeken naar oplossingen. Ook als het spanning oplevert met 'eigen' belangen, behoeften, verlangens of verwachtingen zoals bij de voorkeursvolgorde zon. Jan Jacob van Dijk en Pieter Hilhorst hebben in het eerste half jaar naar aanleiding van **het advies van Greetje Bos** gesprekken gevoerd met OGB en IMT gericht op de interbestuurlijke samenwerking.

Het eerste contact met de opdrachtgevers liep ook dit jaar weer via de liaisons. Daarnaast waren er ook de overleggen van het Interbestuurlijk Management Team (IMT), het Opdrachtgevend Beraad (OGB) en het Bestuurlijk Overleg (BO) en via informele contactmomenten. In totaal kwam het IMT 11 keer samen, waarvan 1 keer een strategische 'benen op tafel' sessie was olv Jan Jacob en Pieter. Het OGB kwam 6 keer samen in reguliere vorm en 1 keer in een strategische sessie.

Eind augustus, net voordat alle drukte weer losbarstte, was er een mooi werkbezoek georganiseerd door de RES Noord-Holland voor Olger van Dijk (BZK) en Michel Heijdra (EZK) om beter gevoel en zicht te krijgen op wat er allemaal speelt in de regio's.

He RES Beraad kwam 5 keer bij elkaar. Het RES Beraad bestaat uit de bestuurlijk trekkers van de regio's, portefeuillehouders van de koepels, DG's van BZK, EZK en een bestuurder vanuit NBNL. Zij bespraken dilemma's en werden bijgepraat over diverse onderwerpen zoals warmtetransitie, NPE en PEH en netcongestie. Maureen van Eijk, directeur van NPLW, haakt sinds eind 2023 aan bij de RES Beraad overleggen.

Ook de Programmaraad kwam in 2023 5 keer bij elkaar. Het voorzitterschap is deze periode in handen van Jacqueline van Dongen, het vice-voorzitterschap is in handen van Olaf van der Gaag. De sessie op 24 april 2023 was een 'special' gewijd aan de arbeidsmarktproblematiek en werd georganiseerd ter plekke van de Duurzaamheidsfabriek in Dordrecht.

Op 22 september vond een brede bestuurlijke bijeenkomst plaats. Circa 80 wethouders, waterschapbestuurders en gedeputeerden waren aanwezig naast vertegenwoordigers vanuit Rijk, koepels en NBNL en de Programmaraad. Interactie en inhoud wisselden elkaar af.

In het derde kwartaal namen we ook afscheid van gewaardeerde provinciale bestuurders die vanuit het IPO aanspreekpunt waren voor de RES: Edward, Jop en Tjisse.

1.3 Activiteiten

Het meerjarenprogrammavoorbeeld 2022 – 2025 is eind 2022 uitgewerkt tot een jaarplan voor 2023. In dit jaarplan is op hoofdlijnen een nadere uitwerking van de verwachte activiteiten op de thema's 'regio-ondersteuning', 'monitoring doelbereik' en 'communicatie en participatie' opgenomen. Het jaarplan is te vinden op de [site van NP RES](#).

In de loop van het jaar is per kwartaal een rapportage opgesteld van de activiteiten. Deze kwartaalrapportages zijn geagendeerd en vastgesteld in de vergadering van het Opdrachtgevend Beraad (OGB) van NP RES.

Er is een ritmiek van vaste activiteiten zoals RES Beraad, het RES-congres (inmiddels samen met NPLW), de Foto met de stand van zaken in de regio's en de PBL RES Monitor. Daarnaast is er voortdurend contact vanuit de accounthouders met de regio's en via de liaisons met de opdrachtgevers. De thematrekkers werken aan kennis en ondersteuningsproducten voor de regio's gericht op het doelbereik in 2030. Communicatie en duiding over wat er gebeurt en wat er beschikbaar is vormt het hart van het programma. Daarbij zijn de nieuwsbrief, de website en de gespreksassistent (vol basisinformatie) belangrijke communicatiemiddelen. De netwerken van regiocoördinatoren en communicatieadviseurs in de regio's zijn belangrijke pijlers in de verspreiding van informatie.

1.3.1 Regio's

De regio's zijn ook in 2023 voortvarend aan de slag met duurzame opwek, maar ook aanpalende onderwerpen zoals netcongestie. In veel regio's was het na de provinciale statenverkiezingen en de kleurverschuiving in Staten en college weer zoeken naar de samenwerking en verhoudingen. Zeker waar de provincie ook vaak een grotere rol gaat spelen in het decentrale energiesysteem, met de ruimtelijke arrangementen en pMIEK's. Maar ook doordat ze zich actiever zorgen maken: over de duurzame opwek om het bod te halen of over het stabiel krijgen van de verhoudingen tussen wind en zon i.v.m. netcongestie. Dat leverde hier en daar spanning om, maar in de meeste gevallen hebben de partners elkaar weer gevonden in een nieuwe weg richting halen van het bod.

Dat bod halen wordt er voor de regio's niet makkelijker op door landelijk beleid als de aanscherping van de voorkeursvolgorde zon en de nieuwe landelijke conceptnormen voor windturbines. Voeg daar meer regionale vraagstukken aan toe als de Wespandief en ruimte voor Defensie (radar, laagvliegen) en de strijd om de ruimte wordt alleen maar groter.

Tegelijkertijd zien we dat de regio's ook al nadenken over na 2030. Gaan ze verder? Hoe gaan ze verder? Wat is dan hun opdracht? Het NPE geeft daar een eerste zicht op, maar interbestuurlijke afspraken zullen pas echt duidelijkheid geven.

1.3.2 Energiesysteem

We pikken even de grote ontwikkelingen eruit. Rond het Energiesysteem speelde er veel, denk aan het PEH, NPE, LAN, nMIEK/pMIEK en ook andere programma's PVB, NPLW, en Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de werkgroep integraal programmeren. De verschillende ontwikkelingen komen samen in een regio, in het gebied. We proberen daar waar nodig en wenselijk verbindingen te leggen vanuit het perspectief van de uitvoering, zowel landelijk als richting de regio's.

Regio's zijn zoekend over hoe om te gaan met opwek in relatie tot het energiesysteem. Het werd in de uitvoering steeds duidelijker dat opwek, vraag, infra, opslag onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Er zijn daarom twee ontwikkelgroepen opgestart met in totaal 17 RES coördinatoren om het leren van elkaar en het samen zoeken naar antwoorden en/of het ontwikkelen van producten te versterken. NP RES begeleidt de gesprekken en brengt ook zelf via de thematrekkers expertise in.

De masterclasses over de Wereld van B helpen het gesprek te starten over het regionaal energiesysteem en hoe opwek daarin past. In het nieuwe jaar sluiten we de reeks af met een webinar, en het aanbod gaat naar de Expertpool. Daarnaast ondersteunden we diverse regio's met bijvoorbeeld een systeemstudie (Goeree Overflakkee), het opstellen van een energievisie (MRE, West-Brabant, Regio Foodvalley). Andere thema's waren netcongestie in relatie tot het realiseren van opwek, energiehubs/energiedelen op bedrijventerreinen en/of nieuwe woonwijken. We delen de daarop gedane inzichten weer met de andere regio's via verslagen, praktijkvoorbeelden en kennissessies.

We hielpen het WIP bij het organiseren van de eerste kennisbijeenkomsten en werkten mee aan het opstellen van kennisproducten zoals de handreikingen. Programmeren en prioriteren, maar ook de slimme oplossingen zijn belangrijk ook voor het realiseren van de ambities voor duurzame opwek op land.

De krachten zijn gebundeld met betrekking tot energyhubs. Met RVO, TKI en NPRES stemmen we goed af om dubbelwerk te voorkomen.

In vervolg op de Hackathon van 2022 is een proces vormgegeven (TRANSFORM) om die beweging uit te bouwen. Het wordt ondersteund door EZK. En NP RES. De [website 'forthefutureofenergy'](#) is de plek waar informatie over Transform en haar activiteiten gedeeld wordt.

Net voor de zomer werd door het ministerie van EZK zowel het Concept Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) als het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) gepresenteerd. Deze hebben we actief onder de aandacht gebracht van de regio's tijdens de RES coördinatoren­dag en het RES Beraad. Samen met de collega's van EZK werken we aan een explainervideo over het NPE en PEH en het toekomstig energiesysteem, mede naar aanleiding van het verzoek van het RES Beraad hierover eind september.

Tot slot is een explainervideo opgeleverd over het [energiesysteem](#), naast de actualisering van de diverse werkbladen. Ook is er een [\(tijdelijke\) pagina over netcongestie](#) gemaakt zodat regio's snel bij relevante informatie kunnen komen.

1.3.2.1 Warmte

Vanaf het tweede kwartaal is – in nauwe afstemming met NPLW - stevig ingezet op de vraag wat regionaal en wat lokaal de komende tijd de acties zijn met betrekking tot warmte (koppeling aanbod en vraag).

De samenwerking met NPLW wordt steeds intensiever. De MT's van beide programma's overleggen regulier 5x per jaar en we zijn vanuit NP RES goed betrokken bij de voorbereiding van de bijeenkomsten voor de regionale warmte-coördinatoren die gemeenten gaan ondersteunen bij de warmtetransitie.

In december waren warmte en netcongestie op LS/wijkniveau onderwerp van gesprek tijdens het RES Beraad. Ook daar zie je dat je de onderwerpen bij elkaar komen.

1.3.3 Leefomgeving

Op het gebied van de Leefomgeving zien we dat op landelijk niveau hard is gewerkt aan de nieuwe milieunormen voor wind die noodzakelijk werden door de uitspraak van de Raad van State in 2022. Er is aan de regio's toelichting gegeven wat ze inhouden, zowel ambtelijk als bestuurlijk. En vervolgens is samen met de regio's gekeken naar de mogelijke impact ervan. Die is als de concept normen ook de geldende normen worden, groot. Zowel op het vinden van locaties voor nieuwe windturbines, als ook voor het behouden van huidige locaties bij repowering. Vooral het verschil tussen de grenswaarde en de streefwaarden zorgt voor belemmering omdat we vrezen dat er weinig bestuurders in een toch al

gevoelig onderwerp als windenergie nog gaan beargumenteren waarom de grenswaarde voldoende is. Via de [Helpdesk wind](#) is alle informatie van de impactanalyse te vinden.

Zolang de nieuwe normen er niet zijn, stimuleert NP RES de regio's om eigen normen te maken, aangezien er dan voortgang blijft. In april publiceerde de Raad van State uitspraken over lokale normen voor windparken op land in Delfzijl en in de Karolinapolder. Dit schept mogelijkheden voor gemeenten en provincies, zolang er nog geen landelijke normen zijn.

Ook de bestuurlijke afspraken over de aangescherpte voorkeursvolgorde zon leiden in veel regio's tot vragen en onrust. Niet zo zeer de afspraken zelf als wel de beeldvorming en communicatie daaromheen bij volksvertegenwoordigers en initiatiefnemers. NP RES bereidt de aanpak voor het monitoren van de afspraken voor.

De ondersteuning van de opwek van elektriciteit uit zon is goed op gang gekomen. De [Helpdesk zonopwek](#) is volledig online en biedt veel informatie over de handreiking uitvoeringsstrategie zon en de sprintsessies. De kennissessie over Solar Carports op 13 juni was zeer drukbezocht en is [hier](#) terug te kijken.

De impact van de Europese Noodverordening op de regio's wordt steeds duidelijker. Veel is in Nederland al via bestaande procedures geregeld. NPRES helpt bij het duiden en interpreteren van de impact hiervan op de RES: [Handreiking](#).

Via Europa Decentraal informeren we de regio's over wat de noodverordening betekent voor de duurzame opwek op land en uitbreiding van de infrastructuur. EZK werkt aan de implementatie van de Noodverordening in landelijke wet- en regelgeving.

Tot slot loopt in alle provincies het traject rondom de Ruimtelijke Puzzel, waar de RES'en vaak ook input voor hebben geleverd en mee aan tafel zitten. Leefomgeving en Energie(systeem) raken steeds meer met elkaar verbonden en verweven.

Vanuit het leertraject 'Energie in de Leefomgeving' zijn Co Verdaas en Geert Teisman een briefwisseling gestart om hun verwondering en reflecties over energie in de leefomgeving met ons te delen. [De briefwisseling](#) draagt hopelijk bij aan meer begrip, verbinding en afstemming tussen de verschillende schaalniveaus, opgaven en perspectieven.

Het OGB gaf eind september een klap op een volgende stap rondom het onderwerp ruimtelijke kwaliteit. De informatie is [hier via de website inmiddels ontsloten](#) en EZK heeft het stokje overgepakt voor wat betreft de financiële uitwerking. Tijdens datzelfde OGB is de notitie SMR (Small Modular

Reactors) besproken. EZK heeft aangegeven dit onderwerp op te pakken en via IMT en OGB interbestuurlijk de afstemming te organiseren. En ook dat onderwerp speelt in sommige regio's, vanwege ambities op dit terrein van de provincies.

1.3.4 Data en monitoring

In februari/maart vond de proefronde plaats voor de uitvraag van (GIS)data in mei ten behoeve van de PBL Monitor 2023. Het begrippenkader RES, vastgesteld in 2022, vormde hier de basis van. De regio's hebben tijdig de voortgangsrapportages aangeleverd en de bijbehorende doeltabel met data ten behoeve van de PBL-monitor RES 2023.

Daarnaast was er een datasprint in West-Overijssel waarbij data van vraag en aanbod bij elkaar is gebracht. Dit leverde nuttige inzichten op voor de regio, maar ook voor NP RES en haar opdrachtgevers.

Samen met VIVET en NPLW is de verkenning naar de behoefte van een Begrippenkader Warmte opgepakt.

Verder is gewerkt aan het voorbereiden van de monitor voorkeursvolgorde zon en een data-analyse rondom de concept milieunormen voor wind.

Data en monitoring krijgt steeds meer aandacht en wordt gekoppeld aan steeds meer processen.

1.3.5 Zeggenschap

Om (nieuwe) volksvertegenwoordigers te ondersteunen houden we – in afstemming met onze opdrachtgevers - actief contact met o.a. statenledenvereniging, wethoudersvereniging (ook voor gedeputeerden), vereniging van gemeentesecretarissen en griffiersvereniging. Er is een wegwijzer in de RES voor volksvertegenwoordigers gemaakt en het website onderdeel is uitgebreid. Gezien de drukke agenda's van volksvertegenwoordigers is - in plaats van webinars/inwerkprogramma - gezocht naar synergie met bestaande activiteiten. Met de vereniging van gemeentesecretarissen is een artikel gemaakt over de rol van secretarissen in de energietransitie, met de vereniging van statenleden tot een webinar over rollen en invloed van statenleden. Het webinar De Wereld van B voor bestuurders is voorbereid voor begin 2024.

Democratische legitimiteit is en blijft een belangrijk thema binnen de energietransitie. We brainstormden met Herman Tjeenk Willink over het onderwerp en organiseerden sessies over het thema op het IPO-congres (voor statenleden). Ook tijdens het NP RES/NPLW-congres was het een onderwerp bij een van de sessies.

Regio's stellen steeds meer vragen - naast lokaal eigendom - over de ontwikkeling van energiegemeenschappen. Dit vraagstuk speelt niet alleen bij NPRES, maar ook bij Energie Samen, en heeft aan belang gewonnen als gevolg van de netcongestie. Bedrijventerreinen zien mogelijkheden in het concept energiehubs om veel intensiever op het gebied van energie samen te werken. Daarnaast komt het thema energiegemeenschappen op. In 2023 keken we samen met de regio's wat dit begrip inhoudt en wat de implicatie ervan is. Zo organiseerden we 19 september samen met het Gelders Energieakkoord (GEA) en het Klimaatverbond Nederland, een kennissessie over zelflevering van energie door gemeenten. De video over de sessie [staat hier](#).

Maar ook lokaal eigendom blijft aandacht vragen. Nog lang niet alle gemeenten hebben het beleid hiervoor op orde en het blijft ingewikkeld dat er voor projectontwikkelaars wel een inspanningsverplichting is, maar geen resultaatverplichting. We denken mee in de landelijke werkgroep die ook nadenkt over het mogelijk wel wettelijke verplicht stellen.

Met de [explainervideo over maatschappelijke tender](#) hebben we regio's meer handvaten gegeven hoe ermee aan de slag te kunnen.

NP RES werd samen met Energie Samen uitgenodigd bij het Vlaams Parlement om het parlement bij te praten hoe lokaal eigendom in Nederland geregeld is,

Veel overheden hadden moties aangenomen om een burgerberaad te starten. We organiseerden daarom op 6 september een webinar over 'Representativiteit bij burgerberaden: breinbrekers en praktische tools' en maakten een praktische hand-out [die hier te vinden is](#). De regio's zijn op dit brede en soms abstracte onderwerp ondersteund met zoveel mogelijk concrete kennis en voorbeelden. Ook faciliteerden we de gemeente Houten om een burgerberaad in te stellen.

Andere onderwerpen waar veel vraag naar ondersteuning en kennis is, is gedragsverandering en polarisatie. We hielpen we Hoeksche Waard met het onderwerp gedragsverandering. Gedragspsychologen gaven feedback op communicatie uitingen en gaven workshops aan communicatieadviseurs van de gemeenten en professionals uit het sociaal domein.

In de praktijkverhalen komt vooral het thema polarisatie steeds terug. Regio's geven aan baat te hebben bij de training over omgaan met polariteiten die we via de Expertpool aanbieden. 111 gemeenten doen mee aan het onderzoek Duurzaam Door.

1.3.6 Communicatie

Op de [website is een zichtbaarder deel over communicatie toegevoegd](#), nu blijkt dat daar – breder dan alleen in het communicatienetwerk – behoefte aan was.

Desinformatie is een onderwerp dat leeft in regio's. Daarover zijn sessie georganiseerd samen met regio's. Die monden begin 2024 uit in een handreiking. Er zijn experts op dit vlak toegevoegd aan de Expertpool.

De RES-regio Noord-Holland ontwikkelde eerder al de campagne 'Van Hoe naar Zo'. Deze campagne is nu een zichtbaar onderdeel van de landelijke campagne Zet ook de knop om. Basis vormen verhalen die mensen laten zien hoe zij concreet kunnen bijdragen aan de energietransitie in hun regio. Er is veel enthousiasme onder regio's en gemeenten om hier ook gebruik van te maken. Het NP RES ondersteunt hierbij en maakt met de regio's samen aanvullende filmpjes en verhalen.

De digitale toegankelijkheid van onze eigen communicatiekanalen (voor mensen met een beperking) was een speerpunt. Na een analyse zijn verbeterpunten doorgevoerd op websites en toegankelijke makro's voor Word documenten gemaakt. Ook hier delen we kennis en ervaring met regio's die met hetzelfde systeem werken in de vorm van een handreiking.

In december is de foto voor het eerst in een [digitaal toegankelijke vorm gepubliceerd](#). Er is een [update van de tijdlijn](#) gemaakt en ook van de 'gespreksassistent': daarin staan antwoorden op de meest gestelde vragen. De website is flink doorontwikkeld en het gebruikersonderzoek voor de website, dat begin 2024 plaatsvindt, is voorbereid. Er is gewerkt aan verbetering van de zoekfunctie op de website.

Er zijn 10 bijeenkomsten met de communicatieadviseurs van de regio's georganiseerd. Twee daarvan waren 'live, en één daarvan ging over 'hoe doe je verslag van een transitie'. Hieraan werkten Tubantia en de Volkskrant mee, plus een lector van een hogeschool en Guido Rijnja. De andere ging over de uitdagingen in communicatie, met name bij bestuurlijke spanningen.

Er is een persmonitor ingericht waarbij ook teamleden ontwikkelingen in de media over RES beter kunnen volgen. Er zijn – in afstemming met de woordvoerders van onze opdrachtgevers - twee grotere persbriefings gehouden rond de 'foto's' van NP RES en de monitor RES van PBL. We zagen na de provinciale verkiezingen weer meer vragen komen over de invloed ervan op de RES. Het verhaal over nut en noodzaak van duurzame opwek wordt daarmee ook belangrijker. Daarom is [een narratief Wind op Land](#) ontwikkeld. Maar ook [een weblog van EZK](#) over dit onderwerp.

Vanuit NP RES hielden we de eerste helft van 2023 landelijke kennisdeling in stand met het Landelijk Communicatienetwerk Klimaat. Samen met de opdrachtgevers is besloten dat EZK dit onder haar hoede neemt zonder dat de aard van het netwerk verandert.

De explainervideo's over Energiesysteem en Maatschappelijke Tender zijn opgeleverd en eind 2023 is gestart met de explainer over het NPE en PEH.

Er zijn 18 nieuwsbrieven verschenen met inmiddels 3350 abonnees. Het aantal websitebezoeken ligt rond 16.000 per kwartaal. Het aantal volgers op social media is weer toegenomen. Einde van het jaar is besloten te stoppen met X.

1.3.6.1 Congres Regionale Energie en Lokale Warmte

Het congres Regionale Energie en Lokale Warmte was op 1 november. Het was een mooie, inspirerende en verbindende dag. Voor het eerst samen met NPLW, wat smaakt naar meer. De toon werd gezet door de toneelgroep Jan Vos met scènes uit de voorstelling Wind. We zijn dankbaar dat Rob Jetten, ondanks de drukte van de verkiezingstijd, zijn agenda had vrijgemaakt.

1.3.6.2 Regio ondersteuning

Voor de nieuwkomers in ons netwerk zijn in 2023 weer meerdere bijeenkomsten georganiseerd onder de noemer 'RES in Vogelvlucht'. Nieuwkomers werden in deze sessies wegwijs gemaakt in de wereld van de RES.

1.3.7 Expertpool

Tabel 1: Overzicht vragen 2023

Binnengekomen vragen	Aantal 130
Algemeen	11
Informatie over RES en Klimaatakkoord	0
Potentie, data en techniek	64
Proces, organisatie en participatie	26
Ruimtelijke inrichting	21
Systeemefficiëntie	8

De expertpool heeft in 2023 130 vragen behandeld. De meeste van de 130 vragen werden direct beantwoord met behulp van voorhanden informatie of met medewerking van NPRES, RVO of een ministerie. Voor de beantwoording van een deel van deze vragen is expertise vanuit de markt door RVO ingekocht. Dit is in 2023 38 keer gebeurd.

Er zijn geen vragen zijn gesteld over de informatie over RES en Klimaatakkoord. Een reden hiervoor is dat deze informatie gedeeld wordt op de website en inmiddels breed bekend is. Er zijn 11 algemene vragen gesteld over diverse onderwerpen.

Van de 64 vragen over dit onderwerp, waren 60 vragen gericht op de datasets zon op gebouwen en parkeerplaatsen. Dit deels verzoeken om (een van de) de dataset(s) te ontvangen. Anderen vroegen naar de beschikbaarheid van een geactualiseerde dataset. Die actualisatie is tot nader order opgeschort i.v.m. juridische knelpunten rond het beschikbaar maken van de dataset.

Er waren 26 vragen over het thema proces, organisatie en participatie. Het aantal vragen is toegenomen t.o.v. vorige jaren, waaruit we afleiden dat dit onderwerp leeft in de regio's. Aan alle regio's hebben we het aanbod gedaan voor een workshop over polarisatie. Een deel van de vragen aan de expertpool betrof een aanvraag voor zo'n workshop.

Er zijn 21 vragen gesteld over ruimtelijke inrichting. De vragen gingen vaak over zoekgebieden voor de windturbines. Bijvoorbeeld over juridische aspecten hierin en hoe de juiste locatie te kiezen met de verschillende partijen.

De 8 vragen over dit onderwerp gingen over (workshops over) de Wereld van B en een routekaart helpen ontwikkelen.

Van de opdrachten die zijn uitgezet is voor een deel de evaluatie terug ontvangen, deze evaluatie is positief over de expertpool zonder uitzondering. De ervaring die de opdrachtgevers hebben met de experts die de opdrachten voor hun uitvoeren is ook overwegend positief met één uitzondering.

1.3.8 Liaisons

Ook in 2023 is het waardevol gebleken dat de lijntjes met de opdrachtgevende organisaties kort zijn. Er speelt veel op het snijvlak van energie, leefomgeving en regio's en de liaisons vervullen een cruciale schakel in het delen van kennis en informatie vanuit hun eigen organisatie richting NP RES en regio's en omgekeerd. Ook bereiden ze het IMT en OGB voor en dragen zo bij aan een goed besluitvormingsproces.

1.4 Resultaten

Om zicht te houden op het effect (de 'outcome') van de activiteiten van NP RES wordt op verzoek van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat jaarlijks een onafhankelijke monitoring van de Regionale Energie Strategie (RES) uitgevoerd door het PBL.

Daarnaast verzorgt NP RES tweemaal per jaar een 'NP RES Foto' van de voortgang in de RES-regio's.

1.4.1 PBL Monitor RES december 2023

En ook PBL heeft weer een [lezenswaardige RES monitor opgeleverd](#). Met een interessante analyse, duiding en reflectie over de voortgang in de regio's en over wat er speelt en gebeurt op het regionale schaalniveau tussen beleid en uitvoering en de waarde van de tussenruimte. De berichtgeving in de pers waren in lijn met de monitor.

1.4.2 NP RES Foto's 2023

Op 6 juli is de [zomer-foto](#) naar buiten gebracht. Die dag vond de technische briefing met de media plaats en de online bijeenkomst 'leren met het netwerk'.

[De winter-foto](#) publiceerden we op 7 december. De inzichten uit de bestuurlijke gesprekken, de voortgangsdokumentatie, gesprekken met landelijke organisaties, regio's, etc. hebben we weer op een rijtje gezet en van taal en context voorzien. Dit was inmiddels de 10^e foto over de RES.

2. Financiële verantwoording

De financiële rapportage is in onderstaande tabel weergegeven. Deze tabel heeft betrekking op het deel van de subsidie voor NP RES voor het gehele jaar 2023. De totale subsidiebeschikking voor NP RES heeft betrekking op de jaren 2023 t/m 2025 en deze wordt na afronding van het jaar 2025 verantwoord naar het ministerie van EZK.

Tabel 2: Gerealiseerde kosten (inclusief verplichtingen) t/m december 2024

Kostenplaats	Activiteiten	Begroot	Besteed, inclusief verplicht
RES4.1	Programmalijn 1 Ondersteuning RES-regio's	€ 653.207	€ 578.163
RES4.2	Programmalijn 2 Visie, kaders, standaarden, monitoring	€ 493.014	€ 523.204
RES4.3	Programmalijn 3 Kansen en belemmeringen	€ 339.146	€ 340.389
RES4.4	Programmalijn 4 Koppeling landelijk speelveld	€ 285.231	€ 90.632
RES4.5	Programmalijn 5 Koppeling Wetenschap en Praktijk	€ 250.000	€ 285.551
RES4.6	Communicatie en informatievoorziening	€ 475.177	€ 379.680
RES4.7	Programmabureau en programmabemensing, inclusief flexbudget/onvoorzien	€ 2.462.722	€ 2.057.864
RESHACK	Hackathon (tot 20230331)	€ 75.503	€ 96.249
RESWIND	Helpdesk Wind		€ 114.233
RESZON	Helpdesk Zon		€ 303.434
TOTAAL		€ 5.034.000	€ 4.769.399
	Nog te verrekenen kosten Congres NPLW-NPRES 2023		€ (152.521)

Voor de projecten HELPDESK ZON EN HELPDESK WIND was aan het begin van het jaar geen budget voorzien. De totale kosten voor beide projecten bedroegen in 2023: € 417.667,= Deze kosten zijn gedekt uit de post onvoorzien en de onderbesteding ten opzichte van de toegezegde subsidie voor 2023. Het is niet nodig gebleken om hiervoor andere financiering, buiten de NP RES subsidie, te creëren.

Het congres is in 2023 samen met NP LW georganiseerd. Afgesproken is om de kosten voor het congres samen te dragen (ieder 50%). De verrekening met NP LW vanuit het ministerie van BZK heeft nog niet plaatsgevonden voor de kosten van NP LW. We gaan ervanuit dat dit alsnog gaat lukken op een passende wijze voor alle partijen die uitgaat van de één overheid gedachte.

De Hackathon uit 2022 is afgerond en liep door tot en met maart 2023. Vanaf 1 april 2023 is als vervolg op de Hackathon het project TRANSFORM gestart. Dit project wordt gefaciliteerd en deels gefinancierd vanuit de reguliere begroting NP RES. Het wordt als een separaat project geregistreerd.

Voor TRANSFORM is ook een bijdrage vanuit EZK beschikbaar gesteld. Deze is in de loop van 2023 vastgelegd in een wijziging van de subsidie van NP RES. Aanvullend dragen sommige externe partijen bij aan activiteiten.

Dit leidt tot de volgende realisatie in 2023 voor het project TRANSFORM :

Tabel 3 : Begroting en besteding kosten project TRANSFORM 2023

Kostenplaats	Omschrijving	Begroot	Besteed, inclusief verplicht
RESTFORM	TRANSFORM		
	Bijdrage EZK	€ 130.667,00	
	Bijdrage TKI communicatie	€ 20.000,00	
	Bijdrage Essent	€ 9.680,00	
	Bijdrage NP RES	€ 19.820,70	
	Totaal	€ 180.167,70	€ 142.351,45

Het in 2023 niet bestede bedrag voor TRANSFORM kan in 2024 alsnog voor dit project worden ingezet.

3. Afsluitend

In 2023 is opnieuw hard door het NP RES-team gewerkt om de regio's zo goed mogelijk te ondersteunen en om in het landelijk netwerk voor verbinding te zorgen. Met trots kijken we terug op een jaar waarin er ruimte was voor verbreding en verdieping. Uiteraard blijven we leren en ontwikkelen, ook als NP RES.